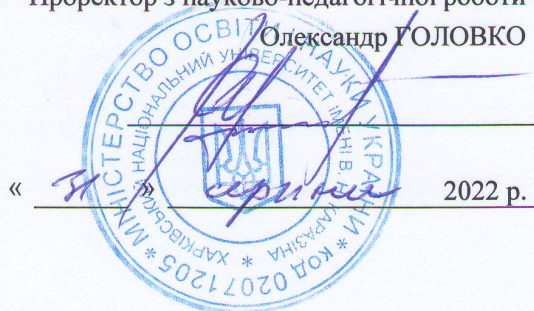

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра німецької філології та перекладу

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

Робоча програма навчальної дисципліни

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

галузь знань _____ 03 Гуманітарні науки
(шифр і назва)

спеціальність _____ 035 Філологія
(шифр і назва)

освітня програма _____ Німецька мова та література і переклад та англійська мова,
Німецька мова і література та переклад
(шифр і назва)

спеціалізація _____ 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – німецька

вид дисципліни _____ обов'язкова
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ іноземних мов

2022 / 2023 навчальний рік

факультету іноземних мов

«26» серпня 2022 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Смоляна Тетяна Альбертівна,

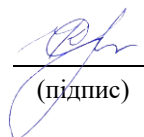
доцент кафедри німецької філології та перекладу

Програму схвалено на засіданні кафедри

німецької філології та перекладу

«26» серпня 2022 року, протокол № 1

Завідувач кафедри німецької філології та перекладу

(підпис)

Сергій КРИВОРУЧКО

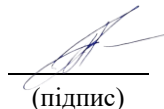
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією

факультету іноземних мов

«26» серпня 2022 року, протокол № 5

Голова науково-методичної комісії факультету іноземних мов

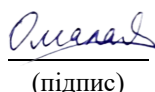

(підпис)

Анна КОТОВА

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми першого (бакалаврського) рівня

«Німецька мова та література і переклад та англійська мова»

(підпис)

Олеся МАЛАЯ

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми першого (бакалаврського) рівня

«Німецька мова і література та переклад»

(підпис)

Олена НОВІКОВА

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Наскрізна програма практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів

спеціальності 035 Філологія

спеціальності 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша німецька

Практика є обов'язковим компонентом підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

1. Опис практик

1.1. Мета практик – розвиток у студентів уміння здійснювати діяльність з навчання іноземної мови в навчально-виховних закладах на базі сформованої у них іншомовної компетенції та знань основ теорії методики, педагогіки та психології, уміння поєднувати теоретичні знання майбутніх вчителів з практичною діяльністю навчання учнів; забезпечення безпосереднього пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, вміння вирішувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу; виховання у студентів потреби систематично поновлювати свої знання і творчо застосовувати їх у практичній діяльності; застосування у практичній діяльності знань з теорії та практики перекладу, усвідомлення професійної значущості цих знань, виховання потреби постійного удосконалення професійних знань, навичок та умінь перекладацької майстерності; оволодіння сучасними формами, засобами, технологіями перекладацької діяльності у різних типах організацій; знайомство з робочим місцем перекладача та секретаря-референта, а також сучасним обладнанням та оргтехнікою; розвиток творчої ініціативи, реалізація особистісного творчого потенціалу.

- формування наступних програмних компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі германської філології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК3. Здатність спілкуватися українською мовою як усно, так і письмово.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК9. Здатність спілкуватися німецькою мовою.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Фахові компетентності:

ФК8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК12. Здатність до організації ділової комунікації.

1.2. Види практик

Денне

Курс	Назва практики	Кафедра, що забезпечує організацію	Тривалість практики	Семестр
4	Педагогічна	німецької філології та перекладу	чотири тижні	7
4	Перекладацька	німецької філології та перекладу	три тижні	8

Заочне

Курс	Назва практики	Кафедра, що забезпечує організацію	Тривалість практики	Семестр
4 / 5	Педагогічна	німецької філології та перекладу	чотири тижні	8 / 10
4 / 5	Перекладацька	німецької філології та перекладу	два тижні	7 / 9

1.3. Основні завдання практик

Основними завданнями педагогічної практики є формування та розвиток професійних навичок і вмінь; свідоме застосування студентами теорії навчання у практичній діяльності, усвідомлення її професійної значимості; поглиблення психолого-педагогічних, методичних і мовних знань у процесі вирішення конкретних навчальних завдань; ознайомлення з сучасним етапом виховної роботи в школі, передовим педагогічним досвідом; вироблення творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності; розвиток у студентів вміння здійснювати самоаналіз та об'єктивну самооцінку своєї педагогічної діяльності; виховання у студентів стійкого інтересу до професії вчителя, потреби в педагогічній самоосвіті.

Основними завданнями перекладацької практики є виховання любові до фаху перекладача, прагнення постійного професійного розвитку; забезпечення умов для фахової адаптації, залучення до активної діяльності у професійних колективах; закріплення і поглиблення знань з фахових дисциплін теорії та практики перекладу; ознайомлення зі специфікою робочого місця та професійних обов'язків перекладача та/або секретаря-референта; формування вміння виконувати різні види перекладацької діяльності з використанням сучасних технічних засобів; формування творчого, дослідницького підходу до організації перекладацької діяльності, уміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та об'єктивну самооцінку власної перекладацької діяльності, а також діяльності професійних перекладачів та колеґ-практикантів.

1.4. Характеристика практик

Всі види практик є обов'язковими дисциплінами

Денна форма

Курс	Назва практики	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестр	Форма контролю
4	Педагогічна	5	150	7	іспит
4	Перекладацька	5	150	8	іспит

Заочна форма

Курс	Назва практики	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестр	Форма контролю
4 / 5	Педагогічна	6	180	8 / 10	іспит
4 / 5	Перекладацька	5	150	7 / 9	іспит

1.5. Заплановані результати практик

Згідно з вимогами під час педагогічної практики студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати: (1) порядок планування уроків з іноземної мови згідно з робочою програмою та наданим на засвоєння матеріалу часом; (2) цілеспрямованість уроку: його практичну, освітню, розвиваючу, виховну цілі; (3) як встановити відповідність цілей уроку його місцю в ситуативно-тематичному циклі; (4) як послідовно навчати учнів нового мовного/граматичного/лексичного матеріалу тощо; (5) як визначати адекватність прийомів навчання етапам формування мовленнєвих/граматичних/лексичних навичок тощо; засади засвоєння даного матеріалу; (6) як оцінити вмотивованість та мовленнєву спрямованість подачі мовного матеріалу, забезпечення мовленнєвої та розумової активності учнів; (7) як користуватися технічними та іншими допоміжними заходами для навчання учнів іншомовної мовленнєвої комунікації не порушуючи структуру запланованої діяльності; (8) методи корегування запланованої діяльності у разі необхідності.

вміти:

(1) Структурно-планувальні вміння: 1) складати плани-конспекти окремих уроків; визначати конкретні цілі, завдання та етапи кожного уроку; 2) обирати ефективні прийоми досягнення поставлених цілей на кожному етапі уроку; 3) визначати типи вправ та послідовність їх виконання у відповідності до етапів оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями, а також з урахуванням засад навчального матеріалу і рівня підготовки учнів; 4) використовувати реальні та проектувати навчальні мовленнєві ситуації, а також відповідний їм мовленнєвий матеріал для сприйняття і засвоєння мовних явищ, що вивчаються, та їх творчого застосування в мовленнєвій діяльності; 5) створювати необхідні роздаткові матеріали для проведення уроків; 6) складати план і сценарій позакласного заходу з іноземної мови.

(2) Комунікативно-навчальні вміння: 1) встановлювати і підтримувати засобами іноземної мови різноманітні мовленнєві контакти: вчитель — клас, вчитель — учень, учень — учень тощо; 2) адаптувати свій іншомовний мовленнєвий досвід до рівня вимог програми та можливостей і загального розвитку учнів; 3) намічати об'єкти контролю мовленнєвої діяльності учнів з урахуванням вимоги досягнення правильного мовлення учнів та визначати рівень сформованості мовленнєвих навичок і вмінь; 4) помічати помилки учнів, визначати їх характер і використовувати мовленнєвий спосіб виправлення.

(3) Організаційні вміння: 1) організовувати виконання накресленого плану; 2) забезпечувати мовленнєву діяльність учнів відповідно до плану уроку; 3) раціонально поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеню навчання; 4) цілеспрямовано використовувати традиційні посібники та методично грамотно застосовувати адитивні, візуальні та аудіовізуальні технічні засоби навчання; 5) здійснювати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів відповідно до їх вікових особливостей; 6) проводити позакласний захід іноземною мовою за складеним планом і сценарієм.

(4) Розвиваюче-виховні вміння: 1) реалізовувати загальноосвітній, розвиваючий та виховний потенціал мовленнєвого матеріалу уроку; 2) формувати і розвивати на матеріалі іноземної мови інтелектуальну та емоційну сфери особливості учня, його пізнавальні інтереси; 3) вирішувати засобами іноземної мови завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання учнів.

Згідно з вимогами перекладацької практики студенти повинні:

знати: функціональні обов'язки перекладача; особливості організації робочого простору перекладача.

вміти: виконувати функціональні обов'язки перекладача.

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: функціональні обов'язки перекладача; особливості організації робочого простору перекладача.

вміти: виконувати функціональні обов'язки перекладача.

ПРН1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями німецькою, англійською й українською мовами усно та письмово, використовувати ці мови для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН3. Організовувати процес свого навчання та самоосвіти.

ПРН4. Розуміти загальні суттєві характеристики реальності (фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства).

ПРН5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, приборчниками різних політичних поглядів тощо, працювати у команді.

ПРН6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН8. Знати та розуміти систему мови і загальні властивості літератури, вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН10. Знати норми літературної німецької, англійської та української мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПРН11. Знати принципи, технології та прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів німецькою, англійською й українською мовами.

ПРН12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН14. Використовувати німецьку й англійську мови в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПРН15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та перекладознавчий аналіз німецькомовних та англійськомовних текстів різних стилів і жанрів.

ПРН17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови та мовлення, пов'язані з використанням німецької та англійської мов, і використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПРН18. Мати навички розв'язання складних проблем у професійній діяльності в галузі германської філології та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.

2. Зміст практик

2.1. Педагогічна практика

До змісту практики входить:

- Відвідування занять фахівців (10 занять);
- Проведення 15 занять студентом-практикантом, з них 1-2 залікові;
- Відвідування консультацій;
- Підготовка звітної документації (звіт, щоденник практики, характеристика студента-практиканта, план-конспект відкритого заняття, план виховного заходу, психолого-педагогічна характеристика учня).

2.2. Перекладацька практика

До змісту практики входить:

- Виконання письмового перекладу;
- Вивчення професійної термінології, пов'язаної з особливостями функціонування закладу;

- Підготовка звітної документації (звіт, характеристика студента-практиканта, виконаний студентом переклад, укладений словник професійної термінології).

3. Вимоги до баз практик

Педагогічну практику студенти проходять на базі середніх навчальних закладів України та світу. Основними вимогами є:

1. Наявність класів, учні яких вивчають німецьку мову як першу, другу чи третю іноземну мову.

2. Наявність у середньому навчальному закладі вчителів німецької мови, які можуть .

Базою проходження перекладацької практики виступає Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Основною вимогою є наявність висококваліфікованих фахівців, які можуть виступити керівниками практики.

4. Організація проведення та керівництво практиками

Педагогічна практика

Перед початком практики студент отримує інструктаж, у тому числі з охорони праці та техніки безпеки. Він отримує направлення згідно з наказом у середній навчальний заклад. Керівник закладу прикріплює студента-практиканта до досвідченого фахівця – викладача німецької мови. Протягом чотирьох тижнів студент щодня (окрім вихідних) відвідує заняття вчителя, спостерігає за його роботою та учнівським колективом, бере участь у позаосвітній діяльності навчального закладу, самостійно готує та проводить виховний захід. Студент самостійно проводить 15 занять. 1-2 заняття є заліковими, на них має бути присутнім вчитель, у якого студент проходить практику, та університетський методист практики, фахівець кафедри німецької філології та перекладу. Щодня студент веде щоденник практики, в якому фіксує, які завдання було зроблено за кожний день практики. По завершенню практики студент має своєчасно подати повний пакет звітної документації. Психолого-педагогічну характеристику учня і план виховного заходу оцінюють методисти з кафедр психології і педагогіки відповідно, звіт, характеристику студента-практиканта, видану середнім навчальним закладом, щоденник практики, план-конспект відкритого заняття з німецької мови оцінює методист кафедри германської філології та перекладу. Він виставляє підсумкову оцінку з практики.

Перекладацька практика

Перед початком практики студент проходить інструктаж, у тому числі з техніки безпеки, отримує перекладацька матеріали. Під час проходження перекладацької практики студент має вести щоденник практики, а також може (у разі виникнення потреби) відвідувати консультації керівника з практики відповідно до встановленого графіку. По закінченню практики студент зобов'язаний подати у визначений термін заповнений щоденник практики, характеристику з місця проходження практики і власний звіт про проходження практики.

Характеристика про проходження практики підписується керівником практики. Характеристика має містити такі обов'язкові компоненти: інформацію про місце і час проходження практики, робоче місце і функціональні обов'язки практиканта; обсяг виконаної роботи у кількості друкованих знаків, характеристику галузі, до якої відносилися тексти, з якими працював практикант; оцінку якості роботи практиканта за чотирибальною шкалою (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”).

Звіт практиканта має містити: зразки перекладених матеріалів із зазначенням їхніх обсягів, а також термінологічний словник-мінімум (від 200 термінологічних одиниць); інформацію про перекладацькі труднощі та проблеми, що виникли під час роботи, і шляхи їх подолання; побажання і рекомендації щодо бази практики, а також щодо інформації, яку було б доцільно включити до змісту навчання з теорії та практики перекладу; факультативно до звіту можна включати інформацію про інші види діяльності під час практики – проведення телефонних переговорів, супроводження, екскурсійної діяльності тощо.

Методи навчання

Під час проведення практики використовуються наступні методи:

- Словесні методи: розповідь, бесіда.
- Наочні методи: демонстрація, ілюстрація.
- Практичні методи: обговорення ситуацій, методів навчання, які використовує студент-практикант, дискусії, навчання запобіганню та конструктивному підходу до вирішення конфліктних ситуацій, допомога керівника практики в корегування змісту занять, використанні інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях іноземної мови відповідно до рівня знань учнів.
- Робота з методичною літературою, допомога керівника у виборі навчальної (навчально-методичної та наукової) літератури.
- Робота з аудіо та відеоматеріалом.

5. Підбиття підсумків практик, методи контролю та схема нарахування балів

Педагогічна практика

Критерії оцінювання педагогічної практики. За проходження практики студент може отримати 100 б., з них:

10 б. за виконання завдань у межах кафедри психології та педагогіки (оцінюється фахівцями кафедри педагогіки та психології):

1.1. Робота з кафедри педагогіки – 5 балів:

відмінно – «5»	5 балів
добре – «4»	4 бали
задовільно – «3»	3 бали

1.2. Робота з кафедри психології – 5 балів:

відмінно – «5»	5 балів
добре – «4»	4 бали
задовільно – «3»	3 бали

15 б. за характеристику студента – 15 балів:

відмінно – «5»	15 балів
добре – «4»	10 бали
задовільно – «3»	5 бали

65 б. за проведення залікового заняття:

3.1. Зміст залікового заняття – максимальна кількість балів – 35 балів:

- ✓ організація уроку (відповідність проведення заняття плану-конспекту та вміння правильно скласти план-конспект залікового заняття) – 15 балів;
- ✓ техніка викладання (спрямованість на учня, розподіл уваги на аудиторію та активність учнів) – 10 балів;
- ✓ вміння робити з навчальними матеріалами та технічними навчальними засобами (вміння пояснювати, наочність, вмотивованість, адекватність завдань, індивідуалізація, робота над помилками) – 10 балів;

3.2. Рівень володіння іноземною мовою – 15 балів:

- ✓ відповідність фонетичним, граматичним нормам та словниковий запас – 15 балів;

3.3. Особисті професійні якості – 15 балів:

- ✓ виразність мови, професійна майстерність, контакт з аудиторією та відповідність зовнішньому вигляду – 15 балів.

10 б. за всю вчасну подану документацію про практику: план-конспект залікового заняття, характеристика студента з місця проходження практики, робота з кафедри психології, робота з кафедри педагогіки, звіт, щоденник.

Перекладацька практика

Оцінка “відмінно” виставляється студентам, робота яких оцінена керівником підприємства (організації), де вони проходили практику, та керівником практики від кафедри на “відмінно”, а самі студенти вчасно здали характеристики та звіти про проходження практики.

Оцінка “добре” виставляється студентам, робота яких оцінена керівником підприємства (організації), де вони проходили практику, та керівником практики від кафедри на “добре”; студентам, робота яких оцінена керівником підприємства (організації), де вони проходили практику, та керівником практики від кафедри на “добре”, проте, студенти без поважних причин невчасно здали характеристики та звіти про проходження практики або незначно порушили інші встановлені вимоги.

Оцінка “задовільно” виставляється студентам, робота яких оцінена керівником підприємства (організації), де вони проходили практику, та керівником практики від кафедри на “задовільно”; студентам, робота яких оцінена керівником підприємства (організації), де вони проходили практику, та керівником практики від кафедри на “задовільно”, проте, студенти без поважних причин невчасно здали характеристики та звіти про проходження практики або незначно порушили інші встановлені вимоги.

Оцінка “незадовільно” виставляється студентам, робота яких оцінена керівником підприємства (організації), де вони проходили практику, та керівником практики від кафедри на “незадовільно”.

Примітка: оцінка студентів може бути знижена за порушення трудової дисципліни (несвоєчасне прибуття на базу практики, запізнення або невихід на роботу, неякісне та/або несвоєчасне виконання завдань, значне запізнення зі здачею характеристик та звітів про проходження практики тощо). Рішення по зниженню оцінки у таких випадках приймається завідуючим кафедри за поданням керівника практики від кафедри індивідуально по кожному студенту і ухвалюється на засіданні кафедри.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види діяльності протягом практики	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

6. Рекомендована література

Основна література

1. Корягіна А. Ю. Проблеми німецько-українського перекладу гастрономічних лакун / А. Ю. Корягіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. - 2019. - Вип. 41(2). - С. 136-139.
2. Лисенко Г. Л. Основи перекладу – міст між теорією і практикою (німецько-український напрям): підручник / Г. Лисенко, І. Баклан, З. Чепурна. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2019. – 204 с.
3. Markus A. Wirtz (Hrsg.): Dorsch. Lexikon der Psychologie. Hogrefe AG (Bern) 2017. 18., überarbeitete Auflage. 1945 Seiten. ISBN 978-3-456-85643-8.
4. Абросимова О.В. Особливості передачі топонімів в текстах метакультурної комунікації (на матеріалі країнознавчого довідника „Tatsachen über Deutschland“ та його перекладу «Німеччина у фактах»). Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов». 2014. № 1125. С. 75–80.
5. - Корягіна А. Ю. Проблеми німецько-українського перекладу гастрономічних лакун / А. Ю. Корягіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. - 2019. - Вип. 41(2). - С. 136-139.
6. Theorie und Praxis der Übersetzung: Deutsch – Ukrainisch. Теорія та практика перекладу з німецької мови. : Навч. посібник / С.В.Синегуб – К.:Вид. центр КНЛУ, 2018. – 272 с. Посібник з педагогічної практики для студентів факультету іноземних мов / С. Г. Машенко, І. О. Сverdлова, П. Т. Гусєва, А. С. Птушка, І. Ю. Скрипник, Т. М. Рашевська, Я. В. Долгополова, В. С. Кузьміна, С. І. Сотнікова, О. Є. Дробязко, Г. М. Золотарьова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 100 с.
7. Мирончук Н. М. Методичні основи організації педагогічної практики студентів закладу вищої освіти : метод. посібн. / Н. М. Мирончук. – Житомир, 2017. – 52 с.
8. Müller S. Mit digitalen Medien den Schulalltag optimieren / Sina Müller, Yasmin Serth. – Mülheim an der Ruhr : Verlag an der Ruhr, 2012.
9. Кайдалова Л.Г. Психологічні особливості особистості студента : метод. реком. для викладачів вищих навчальних закладів / Л.Г. Кайдалова, Н.В. Альохіна, Н.В.Шварп. – Х. : НФаУ, 2014. – 49 с.
10. Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокіна, Планування і організація навчально-виховного процесу у вищій школі. Харків, Україна: НФаУ, 2014

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. www.europa.eu.int/comm/education/recognition/
2. <https://www.duden.de/woerterbuch>
3. <https://www.dwds.de/>
4. <http://sum.in.ua/>
5. <https://www.ats-group.net/medizin/woerterbuch-lexikon-medin.html>